

Какво е ЗОП?

Зелена обществена поръчка (ЗОП) е процес, при който държавните органи се стремят да придобиват стоки, услуги и произведения с намалено въздействие върху околната среда през целия им жизнен цикъл, когато се сравняват със стоки, услуги и произведения със същата основна функция чрез процедури за публично възлагане.

Какво е GPP4Growth?

GPP4Growth обединява опита и практиките на девет партньора от ЕС в опит да подобри капацитета на публичните органи за прилагане на политики, които насърчават екологичните иновации и зеления растеж чрез "зелени обществени поръчки" (ЗОП). 14% от общия БВП на ЕС се изразходва от публичните органи на Европа. Тези публични разходи за стоки, услуги и строителство възлизат общо на 1,8 трилиона евро годишно. Тази значителна покупателна способност на публичните власти може да бъде използвана за стимулиране на екологичните иновации, ефективното използване на ресурсите и екологичния растеж чрез насърчаване на екологосъобразни и ефективни за ресурсите стоки и услуги.

Резюме на международна работна среща за прилагане на еко-маркировки и недискриминиращи практики при ЗОП.

Резюме

Международна работна среща за използването на еко-маркировки в ЗеОП се проведе през май 2018. Агенция за регионално икономическо развитие (АРИР) – Стара Загора, като партньор в проект GPP4Growth организираха и бяха домакин на двудневната работна среща.

Това резюме съдържа информация за 3 основни точки, които бяха дискутирани по време на срещата: 1) използването на еко-маркировки в ЗеОП; 2) случай, който демонстрира трудностите за бизнеса при използването на еко-маркировките като част от своето предлагане; и 3) фактори, които влияят на публичните институции (големи и малки) да възлагат ЗеОП. Резюмето съдържа и серия от препоръки за мерки, свързани с дейностите и дискусиата на експертите по време на срещата. Въвеждането на тези препоръки би довело до увеличение на броя на зелените обществени поръчки в регионите на партньорите.

Международна работна среща

Микс между представители на партньорите по проекта и експерти в сферата на обществените поръчки от 9 страни с представители на български институции участваха в събитието на 16-17 май в Стара Загора.

Целта на семинара беше за заинтересованите страни от GPP4Growth да проучат как да използват екомаркировки за прилагане на екологични критерии и да проверят съответствието с техническите спецификации в обществените поръчки и кога да изискват екомаркировка, без да водят до неприяно предимство или неудобство за потенциалните участници

Възможността за споделяне на опит, която предлага среща, като тази, може да намали дублирането на подобна работа между регионите партньори и да загуби ресурси. Партньорите по GPP4Growth могат да видят какво е работило за други партньори във връзка с политиката на ЗеОП и какво - не. По този начин те могат да вземат по-информиран подход към собственото си разработване на политики.

Международната работна среща включваше 3 различни вида дейности за улесняване на трансфера и обмена на знания и изграждането на капацитет между представителите на регионалните власти. Това бяха презентации, кръгли маси и посещения на място. Всеки партньор по проекта организира последващи срещи, в които бяха представени и разпространени крайните резултати от обучението на семинара в организацията на всеки партньор, е последният етап от модела на международната работна среща.

По време на двудневния семинар бяха обсъдени много важни въпроси, свързани с GPP, но три теми се открояват като полезни за справяне с този политически доклад. Основните знания и изводи, извлечени от проучването на тези теми от заинтересованите страни, които присъстваха на семинара, са описани тук.

Тема 1: Използване на еко-маркировки в зелени обществени поръчки (ЗеОП)

Какво е еко-маркировка?

„Екологични етикети“ или „екологични маркировки“ са доброволна схема за информация и сертифициране, която помага на купувачите да вземат решения за закупуване, като предоставят информация за качеството и ефективността на продукта или услугата. Екомаркировките позволяват на потребителите да идентифицират екологично чисти продукти, като същевременно насърчават пазара да произвежда по-малко вредни за околната среда и по-устойчиви продукти. Като цяло се счита, че екомаркировките предлагат гаранция за безпристрастност, надеждност и научна точност, особено когато сертифицираните екологични етикети на трети страни могат да се използват в контекста на ЗеОП за:

1. Определяне на екологични критерии (т.е. технически спецификации) за закупените продукти или услуги, въз основа на изискванията, предписани от етикета.
2. Проверка дали продуктите или услугите отговарят на екологичните критерии, определени в офертата, като приемат етикета като доказателство за съответствие с техническите спецификации.
3. Приоритизиране на продуктите и услугите, които отговарят на стандартите, поставени от екомаркировките, които дават силен стимул на производителите да приемат зелени практики и да доставят устойчиви стоки с висока стойност за потребителите.

Директива на ЕС 2014/24/EU Article 43 определя редица условия, свързани с екомаркировките, които трябва да бъдат изпълнени, преди общественят орган да може да използва конкретна екомаркировка като критерии за оценка в рамките на процедура за възлагане на обществени поръчки.

Опасения относно използването на еко-маркировки в ЗеОП

Съществуват опасения, че изискването за специфична екомаркировка като доказателство за съответствие в рамките на тръжна процедура може да доведе до преференциално третиране на определени доставчици. За да се избегне това, възложителите не следва да изискват от доставчиците да регистрират своите продукти или услуги по специална схема за екомаркировка. Доставчиците трябва да могат да предоставят и други екологични етикети, които имат еквивалентни изисквания или да предоставят техническа документация, която доказва съответствие с изискваните екологични спецификации.

Самите екомаркировки могат да помогнат за този въпрос, като предоставят на възложителите на публични органи информиран източник на информация, който може да ръководи техническата подготовка и оценка на съответните технически спецификации в рамките на зелен търг. Подобен информационен ресурс би помогнал и на възложителите на публични органи да идентифицират най-устойчивите продукти или услуги. Важно е да се помни, че като цяло участието в схемите за екомаркировка е доброволно. Единствените случаи, при които възложителите могат да изискват от доставчиците да предоставят конкретен етикет, е когато националното законодателство или законодателството на ЕС налага това или когато такова изискване не нарушава цялостния процес на конкуренция, тъй като етикетването е обичайна практика в рамките на въпросната продуктова категория.

Еко-маркировка и ISO

International Organisation for Standardisation (ISO) класифицира екологичните етикети в 3 широки категории:

1. Сертифицирани етикети от трети страни, при които една компания гарантира, че продуктът ѝ отговаря на екологичен стандарт, разработен от обективна трета страна;
2. Самодекларирани екологични претенции, при които една компания прави положителни екологични твърдения за собствените си продукти);
3. Екомаркировки с едно издание, при което се измерва и комуникира специфичен екологичен аспект, свързан с част от жизнения цикъл на продукта на дадено предприятие, напр. „въглероден отпечатък“ на продукта.

Тема 2: Проблеми за бизнеса, свързани с екологичната сертификация (случай на „Средна гора“ АД)

Компанията: Всяка година българският производител на мебели, „Средна гора“ АД купува и преработва над 18 000 кубически метра букова и борова гора, добита единствено от българските гори. Компанията произвежда средно по 2 500 стола на ден и е най-големият доставчик на столове за IKEA в Европа.

Проблем: През 2013 г. Средна гора АД получи сертификат за отговорно управление на горите и въздействие върху околната среда от Съвета за стопанисване на горите (FSC). За да са валидни FSC етикетите, стандартът изисква всички организации във веригата на доставки да бъдат сертифицирани. На практика обаче, въпреки че са сертифицирани, някои преработвателни предприятия (като Средна гора АД) не могат винаги да купуват сертифицирана дървесина, тъй като съответните горски стопанства нямат FSC сертификата. Така веригата на сертифицираните доставки се прекъсва от горските стопанства. В България само около 50% от горските стопанства понастоящем са сертифицирани в съответствие със стандарта FSC. (Една от стратегическите цели на Изпълнителната агенция по горите в България е да повиши това ниво на сертифицирани горски стопанства до 85% през 2019 г.)

Защо това е проблем? В момента съществува реална опасност големите европейски фирми за търговия на дребно с мебели да пренасочат производството си от България към страни, които имат 100% сертифицирани гори и по този начин се считат за нискорискови. Това ще има значителен отрицателен ефект върху производството на мебели в България и може да доведе до закриване на отделни дружества като „Средна гора“ АД.

Как проект GPP4Growth може да помогне?: Както местните заинтересовани страни, които представиха казуса от този семинар, така и българската Изпълнителна агенция по горите, която също така разговаря с групата на този междурегионален семинар, се съгласиха, че трябва да работят заедно, за да изготвят предложение за промяна на политиката, за да се реши този проблем и да се опита да осигури устойчивостта на сектора на мебелното производство в България. Това ще бъде положителен резултат, който дойде директно от този междурегионален семинар и от проекта GPP4Growth.

Тема 3: Фактори, влияещи върху възлагането на ЗеОП от страна на институциите (включително и по-малки възложители)

Факторите, които влияят на възприемането на практиките на обществените поръчки от институциите, бяха идентифицирани и обсъдени на срещата. Моделът на „съвместното възлагане на обществени поръчки“ (очертан на следващата страница) беше предложен за решаване на някои проблеми, повдигнати от тези фактори. Факторите, които влияят върху използването на ЗеОП от публичните власти са:

- Политическа подкрепа на институционално ниво от националните агенции, отговорни за обществените поръчки.; Достъп до правна експертиза при прилагането на екологични критерии; Сътрудничество между органите за обмен на най-добри практики; Митове за необходимостта от преодоляване на екологичните обществени поръчки, като например популярното схващане, че „зеленото е по-скъпо“, един мит, воден от оценка само покупната цена, а не цената на целия жизнен цикъл на даден продукт или услуга; Наличност на практически инструменти и информация; Обучение на експерти в областта на обществените поръчки и административен персонал; Систематично внедряване и интегриране в системите за управление, за да се даде възможност за децентрализирано вземане на решения; Наличност / достъп до ясни и проверими критерии, към които може да се прибави тръжната документация при спазване на директивите на ЕС за обществените поръчки; Ниско ниво на потребление и административен капацитет на по-малките общини.

Защо международна работна среща?

Като програма INTERREG споделянето на знания и опит между партньорите по проекта е от решаващо значение за растежа на GPP4Growth. По време на междурегионалните срещи, партньорите по проекта получават възможност да: получат познания и разбиране на политическите приоритети и инициативи в областта на зелените обществени поръчки; идентифициране на предизвикателствата и трябва да бъдат разгледани на етапа на изпълнение на техните планове за действие (Фаза 2 на проект GPP4Growth); и да осигури участието на основните заинтересовани страни в разработването и улесняването на техните планове за действие.

Общо възлагане

По време на семинара беше отбелязано, че съвместните поръчки ще разрешат много от въпросите, повдигнати от горепосочените фактори. „Съвместното възлагане на обществени поръчки“ съчетава действията по възлагане на поръчки на двама или повече възлагащи органи, така че само една оферта се публикува и управлява от името на всички участващи органи.

Ползите от този модел на обществени поръчки са: По-ниски цени на екологично чисти продукти; Икономия на административни разходи (и предоставяне на възможност за участие по-малки общини); Комбиниране на опит и компетенции; Потенциално въвеждане на по-зелени продукти на нови пазари или страни, напр. в трансгранично сътрудничество; Инструмент за насърчаване на иновациите.

Добър пример за съвместно възлагане на обществени поръчки е Стокхолм с поръчка за закупуване на електрически превозни средства. В този случай 296 организации (260 публични, 36 частни) изготвят тръжната процедура. Очакваният обем на покупка на този консорциум е 1250 автомобила годишно. В този случай има само два отделни договора, един за обществените организации и един за частните организации. Този подход спестява разходите за администриране на търгове, увеличава общата власт на преговарящия (което води до по-ниска постигната цена) и позволява на по-малките общини да участват в процеса на възлагане на обществени поръчки.

Препоръки за мерки за по-ефективно внедряване на ЗеОП:

Разработване на национален план за действие, който ще очертае основните действия и мерки за насърчаване на екологичните обществени поръчки.

Във връзка с прилагането на екологични критерии в обществените поръчки:

- Прилагане на методи за наблюдение на обществените поръчки, които позволяват събирането на данни, разпространението на информация и непрекъснато оценяване и преразглеждане на процеса на възлагане на обществени поръчки.; Разширяване на прилагането на екологични критерии чрез преодоляване на погрешните схващания, които често водят до изкривяване на пазарите; Да се направи задължително прилагането на зелени критерии в обществените поръчки.; Насърчаване на изграждането на капацитет за служителите от публичния сектор във връзка с прилагането на екологични критерии към публичните търгове.; Разширяване на категориите продукти, работи и услуги, в които могат да бъдат приложени зелени критерии.; Разработване на инструменти и инвентаризации, за да се улесни прилагането на екологични критерии, като например база данни „зелени продукти“.; Разработване на системи за подкрепа на обществените купувачи и доставчици за улесняване на работата в мрежа и производството на стоки / услуги.

Във връзка с мониторинга на процедурите за зелени обществени поръчки:

Създаване на единен каталог на възлагащите органи, който да показва степента, в която те използват зелени критерии в публичните търгове.; Разработване на база данни, която да следи за участието на предприятията в обществените поръчки и особено в зелените търгове.; Разработване на удобна за потребителите, точна регионална система за мониторинг за измерване на броя и стойността на зелените договори.; Провеждане на периодични качествени прегледи на данните за зелени обществени поръчки с цел идентифициране и наблюдение на екологичните и икономическите постижения, най-добрите практики, пречките, недостатъците, необходимите корекции и възможности.; Създаване на централизиран портал за зелени търгове, където ще бъдат публикувани всички покани за обществени поръчки и заинтересованите страни ще имат достъп до информация за обществените поръчки.

Във връзка с изграждането на мрежи със заинтересованите страни в областта на GPP

- Организиране на обучителни семинари, които да запознаят служителите от публичния сектор и МСП с процесите и изискванията за зелени обществени поръчки.

- Разработване на учебни материали като наръчници, презентации и видеоматериали, за да се увеличи капацитетът на служителите в публичната администрация, т.е. на възложителите.

- Организиране на събития за улесняване на обмена на информация между „зелените“ доставчици и публичните администрации.

- Организиране на специализирани събития в мрежа с доставчици на специфични видове зелени продукти и услуги.